

קצ

השקיעה וזמן צאת הכוכבים

מה שכתבנו בענין זמן ערבית אשר הרב הצדיק דבעלז זצ"ל^(א) פקפק ממה שאמרו בגמרא דמתחילת שקיעה עד צאת הכוכבים הוא שעה וחומש לערך, ואנחנו רואים שאינו כן,^(ב) א"כ מוכרח שאין זה הכוכבים שאנו רואים וצריך לראות כוכבים קטנים, ובכתבים הארכנו, ועיין בזה בספר מנחת כהן באורך אך פוק חזי מה עמא דבר, וכי ס"ד דכו"ע מחללי שבת קודש ואוכלין ביוהכ"פ לילה, וכן בחשבון מילה בזמנו.^(ג)

אך הענין כך הוא, הן אמת שמתחילת שקיעה עד צאת הכוכבים, מחשבים שעה וחומש, ומסוף שקיעה עד צאת הכוכבים הוא כמו רביע שעה, והרי זה של סוף שקיעה ע"ד צה"כ אנו רואים מכאן מוכח שגם זה מכוון. אך הענין כי תחילת שקיעה אין המכוון מעת אשר מתחיל השמש להכנס תחת כדור הארץ, **כי אם המכוון מעת אשר השמש מתחיל לעמוד בצד מערב ומתחיל לשקוע מעט מעט, וזה נקרא**

תחילת השקיעה, רצה לומר מעת שמתחיל לשקוע לצד מערב דמרכין ראשו כלפי מערב ועיין ספר השיעורים של רז"ה בענין זה,^(ד) ובספר מנחת כהן.

העיבר"י

קצא

בתפילת ערבית קודם צאת הכוכבים

ע"ד הספק בתפלת ערבית שמתפללין הציבור טרם צאת הכוכבים אם עדיף להתפלל עם הציבור ולומר ק"ש אח"כ ביחיד, או עדיף להתפלל בזמנו אפילו ביחידות.

זה שרואין כעת בא"י ובפרט בין הספרדים שהם מתפללין קודם צאת הכוכבים, כי אם אחר שקיעת החמה שקורין מאגרעב, וכן זה אשר בא"י אין אומרים ברוך ה' לעולם אשר מובא בשו"ע בסימן רל"ז סעיף ב', וגם הרמ"א סובר כן, וא"כ איך אין אומרים כן בא"י,^(א) הנ"ל כי הטעם באשר מראשית הישוב בא"י עד לפני איזה שנים היה סכנה לצאת לדרך בלילה, על כן מיהרו במה דאפשר

(א) התשובה הנ"ל נעתק מהפנקס שנת תרל"ג וכוונתו להרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א.
(ב) אינו ברור אם פקפוקו של הרה"ק מבעלזא הוא על אופק אר"י דשם הוא ג' כוכבים הרבה לפני ע"ב דקות מתחילת השקיעה, או שפקפק גם על אופק גאליציע שגם שם רואים כוכבים קטנים, קצת יותר מוקדם מע"ב דקות מהשקיעה. ודע שהגה"ק מבעלזא החמיר כשיטת ר"ת והמתין ע"ב דקות לאחר השקיעה, כן כתב בשו"ת דברי יחזקאל משינעווא סימן י"דו ז"ל כי כן קיבלתי מכבוד אדמו"ר הרה"ק מבעלזא דאין אנו בקיאים בכוכבים איזו גדולים ואיזו בינוניים בשטחן ברקיע רק דהילוך החמה בחלוני רקיע עד סוף השקיעה היא ה' רבעי שעה בשמו. וכן כתב בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן כ"ג. ובתשובות והנהגות ח"ב סימן קס"ז מביא ששמע מהגה"צ האמרי ברוך מויזניץ ששאל את הגה"ק ר"א מבעלזא איך שינה כאן באר"י והנהיג באר"י להמתין רק חמישים דקות, והשיב שעוד בימי אביו זצ"ל בא יהודי מאר"י וסיפר לו שבאר"י מופיעים הכוכבים מוקדם מאוד, ואין מקום לע"ב דקות, וקבע אז שבאר"י הוא חמישים דקות עכ"ל, וכנראה שהפקפוק כאן הוא גם על אופק גאליציע.
(ג) כוונת רבינו שכאן באר"י עושים מלאכות בצאת ג' כוכבים ואין ממתנים לע"ב דקות, ורבינו רוצה לתרץ זה גם אליבא דר"ת.

(ד) בספר כללי וחידושי הרו"ה לרבי זאב אלסקר דף מ"ה (שהיה בזמן הנודע ביהודא), יצא לחדש דבר זה שתחילת השקיעה לר"ת אין הכוונה בשעה שהשמש שוקעת ממש אלא הכוונה לתחילת שקיעת קרני השמש שלפני השמש והוא בזמן פלג המנחה, והאריך והרחיב בזה בשו"ת בני ציון להגאון רבי דוד שפירא בח"ב סימן ט"ז, וכן כתב בשו"ת מהרי"ץ (דושינסקי) ח"א סימן כ"ח שכתב דראית ג' כוכבים היא ברורה, והשקיעה אינו דבר ברור, ע"כ צריך לחשוב ע"ב דקות קודם ראית ג' כוכבים, וזה ממש כדברי רבינו. וכן כתב בשו"ת דבר יהושע (ענהנברג) ח"ב סימן צ"ב. ולפי שיטה זו שיטת ר"ת והגאונים שווים הם בזמן.

(א) בארץ חיים (סתהון) סימן רל"ז מביא בשם הברכי יוסף דבדורות האחרונים ביטלו מלאמרם, וכן כתב החדש לאברהם דבכל אר"י לא נהגו לאמרם, ובספר אר"י להגר"מ ט"ט כתב דאין אומרים זה לא האשכנזים ולא הספרדים, אולם לא כתבו טעם הדבר, ורבינו כתב דהטעם הוא כיון שמיהרו בתפלתם לגמור קודם שחשיכה לכן לא אמרוהו, וזה דבר מחודש. ועיין מה שכתב רבינו באו"ח ח"א סימן פ"ו עוד טעם למה אין אומרים באר"י ברוך ה' לעולם עיי"ש.